

Paqen = do

- 20 -

Roberg/Laur: | de Piscibus, Upsal. 1727.

Thilo G. de generatione Piscium 667.

Linnaei, Carl: Amphibia Gyllegborgiana 745.

————— " Corallia Baltica, 745.

————— " Nova Plantarum genera 745.

————— " Surinamensis frikiana 748.

————— " Crystallosum generatio 747.

————— " Hortus Upsaliensis. 745.

Wallerius, J. G. de historid naturalis usu medico, 740.

Linnaei Museum Adolpho-Fridericianum 740.

Pfeffer G. C. de Pipere. 740.

Ziegra Const: de Zoophytis. 667.

Arnoldus, G. de Zoophytis 670.

Goetz, G. H. De eruditis Hortorum Cultoribus 726.

damm Klah Sing, H. Docta et dissimulata quarundam re-
rum ignorantia cum simulata aliorum scientia
collata 701.

Tepius, J. F. de amputatione femoris non cru-
enta. 742.

Hulmi J. A. de Infantis post matris obitum par-
ta 742.

Pircherod, Th. B. Historia naturalis quatuor
Cestrarum bubularum, quibus quaedam superinducta
caro fuerat, in verisimum os est conversa.
723.

AB # 72

(A | 18)

Q. D. B. V.

EXERCITATIO PHYSICA

De

ZOOPHYTIS,

Sub PRÆSIDIO

VIRI

*Plurimum Reverendi, Amplissimi atque
Excellentissimi*

DN. CONSTANTINI Siegra/

SS. Theol. D. & Philosophiæ Naturalis Profes-
foris P. longè celeberrimi,DN. Patroni, Præceptoris ac Promotoris perenni
honoris ac observantia cultu maectandi

in Illustri ad Albim Academiâ

*publica placideqve Συνοφιλοσοφῶντων
disquisitioni subjecta*

JOHANNE GVILIELMO HILLIGERO,

Chemnicensi Misnico,

Auctore Responsuro,

ad d. 10. Julij, Horis Matutinis

in Acroaterio Majori.

WITTEBERGÆ,

Typis MICHAELIS Wende,

Anno M DC LXVII.

NOBILITATE
Splendidissimo,
VIRTUTE
Eminentissimo,
ARTE ET MARTE
Clarissimo,

VIRO

DN. MICHAELI
THALMANNO,

HÆREDITARIO in *Mildenau* &c.

INVICTISS. ET POTENTISS. REG. SVEC.
EQVITUM MAGISTRO FORTISSIMO
MERITISSIMO &c. &c.

DN. PATRONO, FAUTORI ATQVE SUSCEPTORI
plurimis nominibus atatem devenerando,

Hanc sui, de Zoophytis, ingenioli *Fæturam*

in

AMORIS *αγαπῆς*
HONORIS *τιμῆς*
FAVORIS *ὀφειλῆς*

Nuncupat & inscribit

Johannes Gvilielmus Hilligerus,
Chemnicensis *Misnicensis*,
AUCTOR & RESPONDENS.

P R Æ F A T I O.

*Um quidem Eruditos non late-
re debeat, unicum rerum Physica-
rum fundamentum Naturam esse,
inveniuntur tamen quamplurimi,
qui illud in cerebro humano, at
quàm fallaci! querere satagunt.*

*Et cum permultum hîc præstitisse Magnum Aristote-
lem sentiant, tantum abest, ut eundem saltem infal-
libilem controversiarum naturalium normam se-
quantur, ut fermè tanti faciant in Philosophiâ,
quanti scripturam æstimamus in Theologiâ. Sed
rectè hos confutat desideratissimus Sperlingius in
Ezercit. Physf. Proœm. Exercit. 6. Aristoteli, in-
quiens, nec omnia tribuenda, nec omnia demenda
censemus. Fuit doctissimus, fuit laboriosissimus;
sed fuit in appetendâ gloriâ immoderatissimus.
Tradidit bona ac salutaria; sed miscuit mala
A 2 &noxia!*

& noxia. Gloriam suam habeat, sed non omnibus præferatur Antecessoribus, neque ut Dominus ac Imperator præponatur successoribus. *Ea propter ut in non paucis locis mentionem faciat ejusmodi corporum naturalium, quæ sint media inter plantas & animalia natura, & uno verbo appellantur Zoophyta; injustè tamen agunt tot ejus affecla, dum eandem cum eodem tibi inflare non verentur, & hodiernum omni nisu Zoophyta eruditiori orbi obtrudunt. Nos hæctenus solliciti, ecquanam de materiâ vires iterum exerceamus, hanc tandem selegimus, ut videamus in præsentia, quid dicta de Zoophytis sententia spondeat, & ea, quæ in forum hunc producuntur, brevissimis lineis sub Disputationis incudem revocemus. Cumque multos quidem deprehenderimus, qui Zoophytorum in se defensionem susceperunt, illis verò omnibus adducendis, nedum inspiciendis, ob angustam librorum suppellectilem, non suffecerimus, nos veniam facile impetraturos speramus, licet nonnulla forsitan adducenda hæc vice omittamus. Summum Numen suam nobis gratiam cœlitus largiatur, & suæ infinite sapientia thesauros aperiat FELICITER!*

§. I. Quod

S. I.

Quod alicubi Epictetus pronunciat, *δέχην παιδοποιῶς τῆν τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψιν εἶναι* & l. 1. de Meth. Med. c. 5. Galenus principium in omni Disputatione *Ἔρε* nomen esse, illius nos memores, merito à voce Ζωοφύτης auspicamur; cujus natales, cunctorum calculò, apud Græcos quæritus, quibus τὸ Ζωόφυτον derivatur à nominibus Ζῶον animal & Φυτόν planta, quia, ut ajunt, quibusdam attributis ad animal, quibusdam ad plantam inclinat. Hermolaus Barbarus apud Magirum Physiol. Peripat. l. 6. c. 6. n. 3. Latine Ζωόφυτον reddidit per Plantanimal, inversâ, propter decorem pronounciationis, compositionis serie: Libavius Part. II. singular. Exercit. de Zoophyt. quæst. 1. per Animal plantale: alii per Plantanimans, Plantam sentientē &c. ipsi Aristoteli, ut refert ex Budæo & Gaza Jonstonus Hist. Nat. l. 4. c. 1. dicitur τὸ ἐπιμυθοποιῶν φύτῳ καὶ ζῷω, seu ambigens plantæ & animali.

S. II.

Præmissis, quæ nomen Ζωοφύτης postulabat, in ipsam rem invehimur, observaturi ante omnia, quænam Zoophytorum nobis descriptio exhibeatur. Aristoteles l. 1. Gen. an. c. ult. Zoophytum describit quod sit inter animal & plantas ambiguū, ut in ambobus constitutum, generibus munere neutrius fungens, quodque more plantarum sexu maris & feminae sit destitutum, nec generet in alio, more verò animalium nullum ex se fructum efferat, genereturque ex terrena & humida quâdam concretione. Quam descriptionem jure merito obelò notat Libavius l. c. eò, quia partim ex negationibus consistit, partim definito longè latior est. Nam novum planè, non medium quid dici ait, & cui tùm ratio nominis, tùm nomen ipsum repugnat; imò id falsitatis arguens, quod Plantas dicat non in alio gignere, & suum animalibus fructum deesse, reclamantibus & insitione & quotidianâ experientiâ. Nos addimus falsam, quam hîc prodit Aristoteles, hypothesin de generatione æquivocâ. Hinc alio modo citatus Libavius Plantanimal definit, nimirum *per substantiam vivam ambigue inter animal plantasque nature, de quorum utroque aliquid sit sortita, in aliquibus deficiat.* Sed & ipse Quæst. 2. addit, seriem substantiarum

ciarum non admittere misturam talem, verum omne corpus vivum esse aut plantam aut animal, explosò omni tertio. Quicquid demum sit, instituti nostri ratio requirit, ut assumatur aliqua sic dictorum Zoophytorum descriptio, ne quempiam latere possit, quid sit, quò de nobis omnis sermo instituat.

§. III.

Plinius l. 9. Hist. Nat. c. 45. duo duntaxat genera Plantanimalium recenset, quæ neque frutices dici queant, neque animalia, sed tertium quoddam genus constituent, illò referens *Urticam atq; Spongiam*. Aristoteles contrà l. c. & l. 8. Hist. An. c. 1. præter hæc Plinii Zoophyta totum genus Testatorum adijcit. Alii verò Zoophytorum divisioni student, alia faciunt *Aquatica*, alia *Terrestria*, quorum illa, ut patet, mare; hæc Terram pro natali sede agnoscant, & utrobique partim animalium, partim plantarum confinio accedant. Nos melioris methodi gratiã hanc Zoophytorum divisionem ultimam trademus, atq; potiora nec non & notiora in medium producemus, non neglectis simul iis, quæ forsàn ad hanc classem referrentur, aut eliminanda quoq; essent, si ejusmodi corpora ambigentia pareretur genetrix rerum omnium Natura.

§. IV.

Igiturè Mari primò sese offerunt Purpure, Buccinæ, Echini, Pectines, & si quæ sunt alia, quæ Testatis ac proindè Plantanimalibus accenset Aristoteles l. c. alibiq; quia scilicet, ut ajunt, plantarum vitam vivere, primùm deprehenduntur. Proxima est *Urtica marina*, quæ nomen accepisse videtur ab urendo, quia ejus, qui illam tangit, manum urit, atq; adeò adherere saxibusq; aliis dicitur ab Aristotele l. 4. Hist. c. 6. & l. 3. c. 16. & Plinio l. 9. c. 45. ut nisi primò impetu divellatur, vix postea, nisi in frustra concisa, dirimi possit: os exhibere in medio, quo prænatantes pisciculos venatur & devorat: si manum admo-veris, calorem mutare ac se contrahere. Quæ similesq; operationes aliæ efficiunt, ut *Urticam* Plantanimalibus annu-merare, quàm plantis maluerint, qui qui eorum existentiam propugnant. Quos inter cum eminere etiam videatur consummatisimus Philosopho-Theologus B. Franzius, ejus ex Hist. Anim

Anim. Parc. 3. c. 9. de Urtica verba huc scribemus. *Urtica* ait, marina nihil est aliud, nisi interna caro ostreorum, sed caret omni testa, & nascitur in cavis saxis, quibus etiam utitur pro testa, & semper manet in suo domicilio, unde putaretur esse planta. Nihilominus tamen animal videtur esse, quia manum hominis admoventem corripit, sepe etiam, dum sentis sibi admoventi manum, colorem mutat & contrahitur. Os habet in medio, unde si pisciculi in ipsam Urticam inciderint, eos excipit, retinet & devorat. Tactu totius corporis pruriticum quendam excitat, unde nomen Urticae est sortita Scenessel.

§. V.

Spongiam huc trahunt Aristoteles, Plinius & ex iis B. Franzius cc. II. non autem exsiccatam illam, quae humanis uestibus maxime inservit, sed saxis adhuc adhaerentem, urgentes, spongiam imminente tempestate, aut cum sonum quendam edunt homines, quin & cum evellitur, contrahi: evulsam erantem stillare: ubi esurit, ad capiendos pisces sese aperire, & iterum mox comprimi: Tandem reperiri in eadem conchas carne omni destitutas. Unde manifestum esse putant, ipsam alii conchis, pisce & limo, sicq; simul animal nominari posse, ita ut spongiam Plinius propterea aperte animal appeller l. 31. c. 1. Ast quam fallantur omnes & fallant alios, mox audietur inferius.

§. VI.

Plura, quae sedem mare agnoscunt, & pro Zoophytis reputantur, videre extant apud Jonstonum l. c. velut sunt: Pulmo, Mentula marina, Malum granatum, Fungus, pirus, penna marina, uva marina, malum insanum marinum, Manus marina, Stella marina, cucumis marina, Holothuria &c. quorum pleraque a figura nomina sustinuerunt, & nescio quam ob rationem huc trahuntur.

§. VII

Ad Terrestria Plantanimalia Magirus l. c. n. ult. ex Scaligero Exerc. 181. sect. 28. refert arborem illam Indicam in provincia Podiferam nascentem, quae appropinquante homine vel animi aliquasi verecunda ramos contrahit, recedente expandit, atq; sic talem praevenire partim sensu, partim sui subtractione videtur
quam

quam ob causam incolæ Padicam nominant. Lusitani sentidam, Hugo Linschotanus in descript. Navig. in Ind. orient. c. 61. sentientem, alii aliter, de quâ in morem hunc ex jam allegato Linschotano Keckermannus System. Philos. T. 2. Disp. Phys. 13. qv. 9. *Planta, inquit, hæc ad omnem tactum & jactum etiam salis uel pulveris, folia retrahit & claudit, eaq, non nisi post discesum ranguentis seu jacentis recludit.* Similem similis effectus & naturæ describit Libavius l. c. qv. 6. ex Garziâ, quæ in Malavar provenit, & à Clusio in Hist. Genr. c. 194. & 205. pro ea reputatur, quam Christophorus à Costa herbam vivam nominat, atq; ita miram, ut ratio humana eam assequi nequeat. Affinis quoq; videtur herba, quam Apollodorus retulit, vocatque *Æschynomenem*, quia appropinquantem manum contractione foliorum refugit. imò sæpius allegatus Libavius l. c. huc collocat eandem, quam Clusius l. d. nomine *Mimosæ hortensis* describit, & manu admotâ senescere & marcescere, remotâ revirescere dicit.

§. VIII.

Mirabilior adhuc & animalibus vicinior habetur illa planta, quæ referente ex Scalig. Exerc. 112. Salmutho Notis ad Panchiroll. Part. II. tit. I. *in insula vicina Cimbubon conspicitur, cujus frondes in terram lapsæ receptione quâdam seipsas movent & promovent: frondibus facies, quæ muri. utring, habent quasi pedes pusillos binos: Tacta abeunt aut refugiant.* Unam harum frondium M. Anton. Pigafettam octo dies in scutula habuisse, eamq; leviter tactam circa scutulam ivisse, præter Gvilandinum Scaliger & Keckermannus ll. cc. attestantur.

§. IX.

Idem Keckermannus, ut & Nierembergii Hist. Nat. l. 3. c. 6. & Libavius Part. II. singul. Exercit. de Agno Vegetab. sect. 3. Plantanimalibus accensent *Agnum Tartaricum seu vegetabilem, quem vocant, quo de audire proderit subtilitatis aligerû Scaligerum Exerc. 181. sect. 29. Tartarorum inquentem, borâ primaria Zavolla est, vetustissima nobilitatis commendatione. in eò agro serunt semen seminis Melonis simillimum, sed nimis oblongum. Ex eò satuplantam exire, quam Bonmez i. e. agnum vocant, crescit enim agni figura ad pedum ferè ternam altitudinem, quem pedibus,*

pedibus, unguibus, auribus, toto capite, præterquam cornibus representat. pro cornibus pilos gerit singularis cornu specie. obducitur corio tenuissimo, cuius detracti usus ad capitum tegmina incolis. Fernet internam pulpam Gammari referre carnes, cæterum è vulnere quoque sanguinem manare. dulcore esse admirabili. radicem humo exsertam surgere ad umbilicum usq. illud miraculi fovet magnitudinem: quamdiu vicinis obsidetur herbis tamdiu vivere, quas agnum in lato pascuo; absuntis illis tabescere atq. interire, idque non solum casu vel tractu temporis, sed etiam experiundi gratiâ subtractis atq. ablatis evenire. quin illud auget admirationem, appeti à lupis eam, non item ab aliis bestiis, quæ carne vescuntur. Paria, sed paulò aliter de Agno hoc vegetabili scribit Odericus Urinensis, citante Fort. Licero l. 3. de spont. viv. ort. c. 45. quando rem à se non visam, ab hominibus tamen fide dignis auditam recitans addit: in quodam regno esse aliquos montes nomine Capesfos, ubi nascantur permagni pepones, qui maturascentes aperiuntur, & intra eos reperitur animal ad instar agni pusilli, qui habet peponem & carnem simul. Pergit deinde: Et si hoc videtur incredibile, tamen, ut in Hibernia sunt arbores, quæ producunt aves, ita possunt verè tales ibi reperiri pepones. Conf. illustr. Baron. ab Herberstein Histor. Moscovit. Laurent. Surius Lubec. in Comment. anni 1704. Petr. Gregor. Tholosanus l. 33. synt. Art. Mirab. c. 13. Libavius Part. xi. singular. Exerc. citatâ &c.

§ X.

Plura hujus commatis occurrerent, quæ Ζωοφύταις assignarentur, quæ tamen libentes in præsentem transsilimus, qualia sunt: *Herba impatiens*, quam dicunt maturas seminis siliquas non pati attingere, sed ad levisimum contactum semen profundere, & in spinas contrahi, undè nomen *Noli me tangere* sortita sit: item *Brassica* & *vitis*, quæ se quasi sensu præditæ invicem aversantur; aliæque plantæ plures, quibus olim sensus adscripsere Plato, Anaxagoras, Empedocles &c. hodiè *Cardanus alvive*. Deinde etiam ad rhombum planè non faciunt vermes illi, quos vulgus ex plantis generari putat, nempe *Bombyces*, *Papiliones*, Ζυλοφύτης german. *Stodnumm* &c. pariter, quæ Libavius l. c. Exercit. de Zoophyt. Qv. 6. ad Ter

B

restri

restria Zoophyta reducit, nimirum Cochlez, Lumbrici, Eru-
cæ, Ricini, & id genus vermes alii, qui partim in animalibus
extrâ, partim intrâ, & ex cadaveribus quoque uti plantæ gene-
rari dicuntur, quemadmodum hoc ipsum paulò post luce me-
ridiano clarius patebit.

§. XI.

Postquam ergò hæc ostendimus, qualia & quare Planta-
nimalium civitate donata sint, quæque forsitan donari possent,
restat nunc, ut nostrum calculum adjiciamus. Uti autem
constat, quod ex commissione seminum diversi generis varia
nascantur monstra v. g. Leopardus, Lycopantherus &c. ita è
contrario manifestum erit, non ita posse confundi semina
plantarum atque animalium, & uno verbo Zoophytum com-
mentum purum esse, excogitatum in probrum naturæ, quæ nul-
lum discrimen posuit inter animal & non- animal. Et licet vis
vegetalis sese haud rarò exferat unâ cum animali, nullum tamen
exindè fingendum est Plantanimal, cum certè tantum abeset,
ut plurima darentur Plantanimantia, ut quodlibet brutum in
numerum eorum venire deberet. Ut hæc manifestiora evadant,
negativam sententiam primùm in genere, ac deindè in specie
probatam dare animus est.

§. XII.

Generatim Zoophyta prosternit frequens illud & æternæ ve-
ritatis axioma: *Unius rei non nisi unica est forma*, scilicet speci-
fica & essentialis, quæ omni rei esse suum, operari ac distingui
largitur. Jam si fingeremus talia corpora, quæ neq; tota animã-
tia sint, neque totæ plantæ, sed partim animãtia, partim plantæ,
certè hîc non unam, sed duplicem formam adesse necesse esset,
quod verò uti sanæ Philosophiæ repugnat, repugnat enim unius
rei esse plures essentias, ita suâ statim sponte corrunt Zo-
ophyta. Deindè in plerisq; salva res est, dum nequidem ani-
mantia dici possunt, datâ eâratione, quia iis definitio animæ
sensitivæ nullo competit modo, utpote quæ est *forma brutorum*,
quâ objecta sensibilia cognoscunt, salutaris appetunt & loco movètur.
cumq; desumatur ab operationibus triplicibus, nimirum
cognoscendo, appetendo & locum mutando, nullus tam ve-
sanæ mentis erit, ut cognitionem sensualem, salutarem appeti-
tum

eum & locomotionem sic diſtis Zoophytis attribuerè audeat. Quid quod Facultates animæ ſenſitivæ idem confirment, & longiùs à plerisque Plantanimalibus recedant. Nemo deprehendet Facultatem cognoscentem, Nam Zoophyta non mediante certo corporis organo objecta ſenſibilia concipiunt, quoniam & ſenſibus internis & externis deſtituuntur. quis eſt, qui oculos, aures, nares, linguam membranamve in Plantanimalibus conſpexit? plurimorum icones contemplati ſumus, at nihil tale deprehenſum. Deſicit præterea Facultas Appetens, quâ animalium inſtar ad bonum ſenſu perceptum inclinarent, dicereturque Appetitus ſenſitivus, quem varii comitari deberent Affectus, Lætitia, Triftitia, Spes, Metus, Amor &c. quæ tamen omnia Plantanimalibus aſſignari nequaquam ſanè poſſunt. Habent quidem appetitum naturalem, qui omnibus corporibus communis eſt; at verò ſenſitivum iisdem adſcribere, ſumma eſſet impudentia, ſolis affectibus ſatis ſatisq; reclamantibus. Neq; præterimus Facultatem locomotivam, quæ itidem in Zoophytis non deprehenſa fuit, aut deprehenderetur unquam, quum nec animalium more de locò in locum moveantur, nec objectum vel proſequantur, vel fugiant. exulet, qui aliter philoſophatur.

§. XIII.

In genere etiam ſententiam noſtram juvat falſa illa, quamſovent nonnulli, hypotheſis, dum ſuis Zoophytis ſpontaneum ortum, dudum à ſenioribus Phyſicis, adeoque ipſo Ariſtotele, proſcriptum, attribuant. Nos nihil dicimus eſſe in effectu, quod non prius fuerit in cauſa, venerantes unicè generationem univocam, æquivocam verò, tanquam infelicem ſtolonem & degenerè non naturæ ſed humani cerebri ſœtum Plantaliû animalium Patronis, qui eandem exoſculentur, quamdiu volunt, relinquentes. Quippè uti homo vivit in homine, brutum in bruto: ita vivit frutex in frutice, planta in planta. Nihil animalis naturæ reperitur, ubi nulla formæ animalium propriæ veſtigia inveniuntur.

§. XIV.

Plurium, quibus hîc Zoophyta deſtruerè poſſemus, deſini-
 mus, atque rectò pede ad examinationem ſpecialem eorum,

quæ antea pro Plantanimalibus complures habuerunt, pro-
gredimur. Ex Aquatilibus primò prodibant omnia *Testata*,
quæ tamen nequaquam huc revocari debent, quandoquidem
verè animalium, in quibus vegetativam animam non nisi con-
ceptu dari novimus, naturam habent, plantarum nullam, for-
mâ inibi superiori officio inferioris simul perfungente. patet
hoc inter alia exinde, quod piscatores *Testata* capere non
possint, nisi magno cum silentio accedant, prout innuit B.
Franzius Hist. Anim. Part. 3. cap. 8. Quod ad *Urticam*, eandem
verius plantam aliquam, quàm quidem animal esse proclama-
mus. neque enim aliquid propterea de naturâ animalis parti-
cipat, quia manum tangentis urit, siquidem argumenta ab
Etymologia petita ibi, ubi res ipsa non liquet. maximè infirma
& insufficientia sunt. Nec obstat, quod suis locis sit affixa.
Nam affixum aut solutum esse nunquam facit plantam aut ani-
mal, & *Urtica* insuper per mare ferri natæque dicitur apud
Jonstonum l. c. perinde ut de pipetro Parnassi Philosophus affir-
mat, eandem à terrâ divulsam vitam quoque vivere. Adhæc
distinguiamus inter locutiones proprias & Metaphoricas. im-
propriè *Urticam* os habere concedi potest, quippè in quod
pisciculi prænatantes incurrunt & absuntur. aliàs si verò esset
ore prædita, & caput etiam & singula ad illud pertinentia mem-
bra eædem attribuenda fore putamus; id quod nemo nisi im-
posimentis asseret. Inspiciat *Urticam*, qui velit, uti eam ex-
sculptam asserunt Jonstonus & alii, iratas Musas habeam, si
volam aut vestigium oris invenerit. Deindè coloris mutatio
& ad tactum hominis contractio, quas urgent quidam, quid,
quæso, aliud, quam actionem naturalem inferunt, & qualita-
tem dubio præcul occultam, quâ minimè *Urtica* vult pati, quod
naturâ detestatur? At quando tandem B. Franzium allegavi-
mus, eundem non tam existentiam Zoophytorum propugnare,
quàm omnia, quæ habet, ex aliorum protulisse mente, conji-
cimus. Etenim non tantùm ab initio cap. IX. aliorum senten-
tiam exponens disserit: *in mari aliud mirabile reperiri genus,*
*quod appellant ZoóPhosor; sed verò in describendâ etiam *Urticâ**
non rarò notandum illud videtur adhibet. Et quod primo
lo co

loco debuisset annotari, in fine descriptionis Urticæ ait: *Resentiores malle non tam animalibus, quam Plantanimalibus accensere.* Unde manifestissime apparet, Urticam nequaquam Plantanimal, rectius verò plantam vocari posse.

§. XV.

Quæ de Spongia adducebantur, majorem parere difficultatem videntur, ac videntur. Rectissime eandem pro planta habet sæpè allegatus Franzius, eò, quia non tantùm faxis ad hærendo vivit, & nihil carnis habet; *sed potius substantiam similem substantiæ plantarum, & radices multasque fistulas & foramina.* Ast quod sensus spongia tribuat, adeoque præter animam vegetativam simul quoque sensitivam, ut à quâ dependent sensus, in eo cum aliis declinasse deprehenditur. Nam quod spongiam imminente tempestate, aut sonò auditò contrahi asserat, & sic necessariò auditu quòdam regi, id minimè evincit, eandem esse animal, quandoquidem & spongia æquè ut plantæ aliz instrumentis sentiendi destituta est, & sensus nunquam agunt sine organo. potius spongia, more aliorum corporum naturalium, suas naturales actiones edit. Et quanquam se contrahat, cum evellendi ergò homines accedunt, eadem ratio adhuc militat. naturalis actio conspicitur, eaque antipathetica, quam si inanimatis etiam largimur, quid prohibebit, quo minus itidem dicatur in esse plantis? Cateroquin si à sensu fueret contractio, posset spongia se quandoque non contrahere, id quod tamen semper fieri edicunt, qui Plantanimal spongiam dicunt. Præterea cruorem stillat quamdiu & quandoocunque velit, nunquam illum verum cruorem esse, qui sanguis concretus dicitur, sed potius humorem aliquem, eâ parte in modum cruoris propullulantem, quâ fuit secata & avulsa, credemus. Ulterius, quod se ingrediendis piscibus aperiat, & postea comprimatur iterum, illud ipsum non ad eò magni momenti est, & citrà controversiam aliter fieret, si cui eandem in mari adspiciendi daretur potestas. Tandem ipsæ conchæ, quas inveniri ajunt in spongiâ, facillè fluctibus marinis eò deportari possunt & successu temporis consumi, ut sic nequicquam agant, qui spongiam *Zωόφυτον* appellant. nobis pura puta planta manebit.

§. XVI.

Pari modo Pulmo marinus, quæ per mare fertur, & imminentem tempestatem portendit, itidemque Mentula marina, Malum granatum, fungus, pirus, penna marina &c. nihil omninò exhibent, quod duplicis formæ præsentiam manifestare habeat, cum adhuc nos fugiat, cur Plantanimalibus hæc ipsa annumerari Jonstonus loco supra citato. quapropter eâ facilitate ex agro hóc proscribuntur, quâ sunt in medium allata.

§. XVII.

De spe suâ decidit, si quis nos *herbam pudicam*, à Magiro superius inter Zoophyta relata, ab instituto nostro depellere opinatur. Nam quamvis fateamur, ejusmodi plura de hæc ipsâ multos literis prodidisse, quod scilicet accedente homine folia recludat, discedente rursus repandat; fatemur tamen etiam, nullum tanta pollere autoritate, ut nobis imponat, etsi sit vel ipsa svadela. Rationibus, non autoritatibus pugnant Philosophi, neque omnia, quæ apparent, pro veris habent & genuinis. hinc ut rejiciatur præpostera illorum sententia, qui Pudicam pro Zoophyto venditant, putamus distinguendum esse inter cognitionem aut appetitum naturalem; & sensualem. illum, veluti aliquoties in præsentem recensuimus, ambabus manibus plantis, & sic quoque ita vocatis Plantanimalibus largimur: at hic nullo unquam modo iis competere potest. Nempe norunt commoda sua & incommoda homines, norunt bruta, imò nosse etiâ inanimata, atque indè multò magis plantas in aprico est. Novimus magnetem amare ferrum, illudque attrahere, fugere contra allium & cepas, vitem vitare brassicam ut ovis lupum, lepus canem: fumum apis. sed hæc non à sensu, sed è naturæ ductu fiunt. Quin imò nullum esset dubium, si homines, quibus herbam hanc videre contigit, paulò longius, ac fieri assolet, præsentem manerent. Pudicam folia sua repansurâ esse qui verò, cum discedant statim, & postmodum reversi, folia exproreata intueantur, liquidò apparet, discessum falsissimè mutationis causam perhiberi. Idem judicium esto de reliquis, quæ Pudicæ subjiciebantur, hóc saltem observatò, malè Plinium l. 24. c. 17. *Æschynomenem* Magicis artibus annumerasse, qui propterea à Libavio vapulat & corrigitur.

§. XVIII.

§. XIII.

Maximè subleſtam fidem pariunt folia ambulantiã , imprimis quando Pigafetta ſcutulam circumviſiſſe perhibentur. ſcilicet multa homines dicis gratia efferunt, quæ mox inaudientes alii pro ſeriis accipiunt, & iterum aliis communicant. ſi tactum fugiunt plantæ hujus frondes, fugiunt ex naturali odio, minimè verò ex facultate locomovente, utpote quam effectum non vegetativæ, ſed ſentientis animæ eſſe nulli ignoramus. Et juvat rem noſtram, quod folia dicantur habere quaſi pedes, undè ambulationem non ἀληθως, ſed φανταſμείως talem inferri, quis eſt, qui inſicias eat?

§. XIX.

Exulet cum prædictis ac rejectis Ζωοφύτοις Agnus Tartaricus ſeu vegetabilis. quippè impoſſibile naturæ eſt, & ſanæ rationi abſonum, ex & à plantâ generari animal. & ἀφιλοſοφως agit, qui in effectum ponit, quod in cauſa nunquam fuit, ſi niſi effectum cauſâ nobiliorem abſurdiſſimè faciat. Ovi formem eſſe plantam Agnum hunc libenter largiri poſſumus, ſed quanta à ſimilitudine argumenta? ſtraminea equidem. Nemo erit, qui ab externâ animalium figurâ aut diſpoſitione ad internam eorum eſſentiam & conſtitutionem velit concludere. ſcimus, quod Fungi exactè Linguam figurent tam quoad colorem, quàm quoad carnem atque formam: at quid exindè? Boleti ſpeciem ovorum ſiſtunt, & multa alia repræſentant alia: ſed neutiquàm cenſenda eadem ſunt, atque eandem eſſentiam cum iis habere, quibus quidem quodammodò ſimilia apparent. Certè de fruſtu Draconis arboris Menardes refert, cum pelli incluſum latere ad exactam Draconis animalis ſpeciem, *collo oblongò, ore biante, ſpinâ aculeis horridâ, caudâ oblongâ, pedibus conſpicuis.* ſic de lapidibus Geticis caput hominis, manus, pedes &c. experimentibus multa multi Hiſtoricorum ſcribunt. nempè ſuam varietatem natura retinet, & uti forma ignobilior ad varias figuras ſuam materiam quandoque informat; ita multò magis nobilior plantarum in plantâ hac Tartarica figuram agni æmulari poteſt. Riſu autem ſyncruſio dignum eſt, quando cornua deſiderantur, utpote quæ ſcythicis arietibus. Libaviò comprobante, totum Philoſophus detrahit. Nec corium ſeu

sen vellus obstat, putamen enim castaneæ puniceum interiori superficie pellem quoq; innatam exhibet; & plures in Persia dantur fructus, qui supra lanuginē albā lanā sunt obducti atq; exornati. Potrò sanguis, quem discatus agnus emittit, analogicè saltem talis est, & rectius humor aliquis, quàm verus sanguis dicens, perindè de citatā arbore Draconis referunt, eandem cortice tenui incisam liquorem stillare, quem *sanguinem Draconis in lacrymā* appellant. sic cruentum humorem gelidoniā excludere non mirum est, aut ex tithymalo & aliis lacteum profluere. Frustrā adhuc urgetur pulpa, qualem herba hæc Gammarorum carni similem repræsentare dicitur, Nam & pulpa ejusmodi invenienda est in uvis nigris, quæ mustum sanguini persimile ebulliunt. Et fabulæ affine est, cum plantæ huic lupos insidiari ajunt, quippè & balatum eadem tribuere, & liberatam à stemmate incedere gregesque sequi fingere possent. hinc Deusingius Dissert. de Agno vegetab. num. 5. Scaligerum non tam veram historiam, quàm fabellam narrare affirmat, imprimis quod hæc corollarii vice addiderit: *hoc quasi condimentum æque intritum ad fabulæ & agni allusionem.* Positò tamen, rem verè ita comparatam esse, aut lupi nihilominus ab externa plantæ hujus forma decipiuntur, aut reverà ipsam appetunt, cum ne terris quidem parcant magnā fame. Quod tamdiu denique herbam vivere serant, quamdiu herbis vicinis obsidetur, id improbandum adedò non est, cum foris alimentum appetere possit, ubi ad radicem succus deficit. sed omnia suspitione non carent.

§. XX.

Ea, quæ Odoricus diverso paululūm more de Agno Vegetabili perferipit, ex aliorum fide, uti ipse apud Deusingium c.l. confiteretur, recitat, qui verò icidem ex aliorum fallaci relatu decepti esse potuerunt. rectè interim hunc agnum cum Anseribus arboreis comparat, ut qui sanè non eum in morè producantur, quò vulgò putant, quemadmodum de his ipsis mox aliquid visuri sumus. Intereà unicum adhuc audire placet Olearium, qui l. 3. c. 2. Itinerar. fraudem agni prædicti his verbis Leæuris detexit: *Hinter Samara / zwischen den Strömen Wolga und Dan findet mann eine seltsame Art Melonen / welche dem eüßerlichen Ansehen nach als ein Lamh gestalt seyn. der Stengel*

gel ist gleichsam an den Nabel / und wo es sich hinwendet /
 verdorret das Gras welches sie abfressen heissen. wenn es
 reiff / verdorret auch der Stengel / und die Frucht bekomt
 ein rauhes Fell / wie ein Lamb. Wann hat uns etliche
 Stücklein von solchen Felle gegeben / es war zart und krauß
 von Wolle als ein Fell eines Lammes / das erst jung worden.
 Es soll auch war seyn / was Scaliger Exercit. 181. schreibt /
 daß die Wölffe / und sonst kein ander Thier / die-
 ser Frucht nachstellen / darüber sie offte gefangen werden.
 Ubi non modò meram plantam agnum hunc appellat, sed gra-
 men etiam exarescere, quod alii ab eòdem devorari affirma-
 bant, aserit.

§. XXI.

De herba impatiens, vulgò Noli me tangere dicta, non est,
 ut plura repetamus. quia enim maturitas seminis praesens est,
 id ipsum ad tactum hominis facillimè proflit. aliàs si hic ef-
 fectus extrà datam conditionem obtingeret, causa dubio sine
 in antipathia querenda foret. Deinde sua quoque sponte
 corrunt Brassica atque vitis, quæ neutiquàm ex se affectus
 spirant, puta fugam, odium, aversionem &c. cum iidem à
 sensibus dependeant, quos herbis tribuere à Philosophis est.
 ergò itidem qualitas occulta suum exeret dominium. Qui-
 bus observatis facilè hujus generis plantæ plures destruuntur,
 quibus sensus passivos, quando scilicet tanguntur, videntur &c.
 activos minimè concedimus. Neq; nostram sententiam pre-
 mant vermes, quos modò monstrosiori & naturæ prorsus inco-
 gnito produci dicunt, qui eosdem Zoophytis accensere alla-
 borant. Vermes sunt, adeoq; ex sua speciei semine, non ex
 plantis, non intrà vel extrà animalia prodire possunt. Sanè quo-
 ties in Physicis ad generationem æquivocam transitur, semper
 vereor, ne pelvi nobis opus sit.

§. XXII.

Et hæc sufficiant de hætenus adductis, sed affatim explosis
 Plantanimalibus. Apertè fabulam narraret, qui illò referret ar-
 borem illam Britannicam aseriferam vel Anatiseram, velut
 nonnulli cætera magnæ existimationis viri fecisse hinc inde
 leguntur. ita enim Doctiores non fugit, quod Olaus Magnus l.
 19. Hist. septentr. c. 9. & Sebast. Münsterus l. 2. Cosmogr. cap.
 C

defer-

de fertilit. Angliz & Scotiz *ἰμοφουαδὸν* recenseant, ex fructu
hujus arboris aves generari, si nimirum lignum ejus aquis ma-
rinis injiciatur: contra Jacobum Aconensem, citante Celeber-
rimo Schotto Phys. Curios. Part. 3. l. 9. c. 22. § 15. statueri,
quasi arbor hæc aves suas rostro infixas tempore maturitatis
dejiciat, quæ postmodum delapsæ per incrementa proficiant,
& cæterarum avium more volatum discant imitari: imò quod
Turnerus Anglus apud Gesner. l. 3. de Avibus unâ cum aliis
eò progrediatur, ut ex lingno hujus arboris putrescente ortum
avium Britannicarum ducat. Verum utut Temporum testis
nos doceat, dari arbores perquam mirabiliores, è quarum nu-
mero sunt arbor Imbrifera in insulis canariis, Mellifera in Hir-
cania frequens, Farinifera in Terenate insula, Ferrifera, de
quâ Scaliger Exerc. 18. sect. 1. arbor vitæ necisq; divinatrix in
Petu, arbor Tristis in Indiâ, & Multifera, quas quotidiana
experientia, magistra rerum exhibet; id tamen simul Historiæ
testantur, non esse in orbe terrarum ejusmodi arbores, quæ
anserum vel anatum feraces sint, sive illæ mari injiciantur, sive
etiam putredo in partes vocetur. ut nil dicam de Autoribus,
qui in describendâ generatione avis Britannicæ tam bene in-
ter se conveniunt, quàm bene conveniunt horologia, dum
plerique tam circâ ipsam substantiam Avis, quàm circâ nomen,
locum natalem atq; ortum aliter procedunt. scilicet Avis
Britannica suâ animâ sensitivâ gaudet, quam arbor necessariò
haberet avi que communicaret, si verè ex eadem nasceretur.
Habemus firmissimum à *Ξιόμα* Effectum causâ suâ
nobiliorẽ non esse, quod maximè intringeretur, si arbor quod
non habet, volucris communicare posset, alienam puta atq;
superiorem præ vegetativâ formam. Sane Trinunus Deus, cum
hæc universa crearet, omni plantæ, quocunq; illa nomine ve-
niat, suum semen largitus est, ita ut nec ulla sua sponte debeat
pronasci, sed similitudinem specificam obtineat, & se secundum
suam speciem semper multiplicet. Hinc univocam generatio-
nem oportet dari, undè aves ita dictæ more reliquarum ex incu-
batu atq; ovis proveniunt, quam dudum etiam demonstravit
Vir Magnus Albertus M. l. 23. Hist. An. apud Gesn. qui velut
avis hujus *ἀνίστησις* in ea erumpit verba: Dicunt aliquando ex
putri-

putridis lignis hac animalia (aves Britannicas) in mari generari,
praecipue ex abietum putredine, asserentes à nomine has aves visas
coire vel ova parere. sed hoc omnino absurdum est, Ego enim & alii
complures mecum vidimus eas coire, & ova fovere & pullos alere.
Cui succinunt Batavi, quos in navigatione ad novam Zemblam
& fretum Naslovicum, vulgò Weygas appellatum, deprehendi-
disse aves has in aliquot scopulis suis ovis incubantes, quarum
etiam nonnullas & multa illarum ova in navem retulisse, te-
stantur Clusius in Au&: Exot. apud Schott. l. c. Part. 2. §. 12. &
Gerh. de Vera Amstelodamensis in Navig. ad Sinas apud Deu-
sing. de Anser. Scor. n. 48. & Aldrovand. l. 19. Ornithol. c. 23. §.
Origo & ortus. Igitur cedro digna sunt, quæ ex B. Franzii
Hist. Anim. Part. II. c. 20. allegat beatissimus Sperlingius Instit.
Phys. Lib. 7. c. 7. q. 7. Rectè, inquit, Franzius ait: Quæ sapius in
hoc Tractatu monuimus, nullum animal, nullum etiam animalculum,
quantumvis minimorum minimū, aliter producitur, quàm ex coitu,
postquam minima vel ovulum vel ovulo aliquid à δαλογος pariunt, &
in loca sibi commoda visa, praesertim putrescentia, tanquam mollia &
simul humida (ut & pabulis & nidis usum praebeant illa) deportant
foventq; vel foveri sinunt. Exempla pulicum, pediculorum, vermium
& multorum aliorum hoc ad oculum docebunt. Nunquam igitur fir-
miter potui persuaderi, anseres ex arboribus nasci. Tandem incidit
in historiam Navigationum Hollandicarum versus novam Chinam
susceptorum, ibiq; deprehendi ad annum 1597. & quidem ad 11. Ju-
lii è regione insula Crucis ab Hollandis reperta fuisse ova illorum
anserum, quos hactenus decepti credidimus nasci ex arboribus. Quod
historicum testimonium omnibus gratissimum esse debet, & ansam
simul praebere ad veritatem in aliis quoq; materiis exactius investi-
gandam. Conf. idem Part. II. c. 9.

§. XXIII.

Ejusdem farinae est radix Mandragoræ, quæ vulgò ab impo-
 storibus circumforaneis magni venit, & creditur ex urinâ su-
 spensæ furis sub patibulo, in forma homunculi enasci, vitam ani-
 malis vivere, & ubi evellitur, alium clamorem cicere, quem qui
 audiunt, vel moriantur statim, vel fiant Melancholici. Ideoq;
 fingunt in evellendo canem famelicum alligandum, & homini
 auribus pice obturatis, ocyûs aufugiendum esse, ne forsan voce
 suditâ in maximum vitæ periculum cadat. Et ne quis frustra

hæc

hæc recitari existimat, jam olim huic Radici Mandragoræ hu-
 manam speciem assignatam perhibent, id non solum è Pytha-
 gora, qui eam *αἰδρωπίουος* *ῥοῦ*, sed & è Columella, qui *semi homi-*
nem nominarunt, comprobantes. Cui fabulæ occasionem da-
 tam fuisse ex Josepho l. 7. de Bell. jud. c. 25. de radice Bacchara
 consimilia nec minus superstitiosa narrante, rectissime judicat
 CL. Deusingius Dis. de Mandrag. Mang. n. 21. Sed licet satanas,
 ut est mille fraudum artifex, faciliè ex lotiõ surum suspenforum
 hanc radicem generare possit, quò humanas eã mentes fallat
 & superstitionem propaget, tamen unicuique notum est, Cir-
 cumforaneos ex hæc & aliarum plantarum radicibus imagun-
 culas humanã specie exsculpere, quibus miras virtutes assignant,
 & pro herbis eã formã è terris nascentib9 credulæ plebeculæ di-
 vendant. quã de re audiamus Deusing. l. c. n. 28. fraudè impo-
 storum ita detegentem: *Quò omnia, inquit, fingantur accura-*
tius, hordei ac milii grana (vel avena) infigunt iis locis, ubi pilos ex-
oriri volunt; deinde facta srobo tam diu tenui sabulo obruunt,
quousq; grana illaradices emittunt, id quod fit 20. summum dierum
spatio. Erunt eas demum, & enatas è granis radices acutissimo cul-
tello scindunt, aptantq; ita, ut capillos, barbam & ceteras corporis
pilos referant. Quam quidem conficiendi artem Matthiolus se
ab impostore quòdam, quem Gallica lue Romæ laborantem cu-
ravit, audivisse scribit, & technas l. 4. in Dioscor. c. 7. toti orbi
communicavit. quamquam Th. Bartholinus Cent. Anat. 2. Hist.
51. referat, cujusdam Radicis Mandragoræ sub patibulo in
Helvetia erutæ atq; Hamburgo Hassniam misæ Caput ex radice
Galle effectum & trunco agglutinatum fuisse, quod ne animadverte-
retur, collo circumductum collare ex crinibus contextū, crines appo-
sitos ex fibrillis radicum exsiccatis, reliquum verò corpus, manus pe-
desq; ex rana exsiccata & in hominis figuram extensã paratum fuisse.
 Atq; hinc liquidiissime apparet, nequiquam Radicem Mandra-
 goræ cum plantis commune habere, neãdam cum supra rejectis
 plantanimilibus, ad eò ut verbis CL. Deusingii è l. c. n. 35. appo-
 sitis, hæc vice concludamus: *Fabula de homunculis patibulari-*
bus ex urina furis suspensi pronatis nullã specie fidem apud cordatos
invenire potest, cum nec materia commemorata, nec locus, nec ulla
causa efficiens tali generationi respondeat, nec peculiaris in urina su-
specti furis facultas concipi queat, nec prerogativa ulla, ad tam nobi-
lis effectus producendos, sub patibulo inveniri.

תרח

AB # 72 (1/18)

ULB Halle

3

005 526 345

SB

Sp 15.

QMA

Inches

Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

15.

12

D. B. V.

TIO PHYSICA

De

HYTIS,

RESIDIO

VIRI

ndi, Amplissimi atque
lentissimi

ANTINI Siegra/

sophiæ Naturalis Profes-
sore celeberrimi,

oris ac Promotoris perenni
antia cultu macerandi

Albim Academiâ

το Συμφιλοσοφέντων
ονι subjekt

ELMO HILLIGERO,

nsi Misnico,

responsuro,

oris Matutinis

erio Majori.

BERGÆ,

AELIS Wende,

DC LXVII.

